

NME- leerroute

Vogels van de Meerse Plas

Voorwoord

Wat een mooi initiatief van scholen om de natuur, de wijk en de kinderen van een basisschool met elkaar te verbinden. Op meerdere manieren past dit prachtige idee in ons programma Leefbaarheid@Brabant (L@B).

L@B stimuleert de innovatieve aanpak van leefbaarheid. Daardoor kunnen Brabantse inwoners, ondernemers, en regionale netwerken samen aan de slag gaan met leefbaarheidsvraagstukken. De provincie ondersteunt dat op heel veel verschillende manieren.

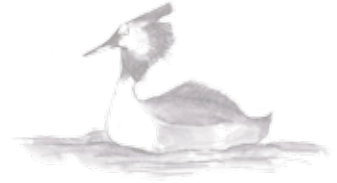
Ook dit project hebben we ondersteund. Meerdere scholen, die samen op een bijzondere manier werken aan leefbaarheid. Maar ook aan milieu en aan onderwijs. Veel mooier kun je het niet krijgen.

Dat gaat allemaal over beleid, maar daar hebben de leerlingen die het educatieve programma volgen natuurlijk helemaal geen boodschap aan. Voor hen is dit vooral een heel leuk project, waar ze buiten biologieles krijgen en spelenderwijs meer opsteken dan in een klaslokaal. En terwijl ze dat doen, gaan ze zich betrokken voelen bij hun omgeving en bij wat daar gebeurt. Dat is precies waar ons leefbaarheidsbeleid over gaat, en waar we bij de provincie heel blij van worden.

Ik wens jullie heel veel succes!

Brigite van Haaften-Harkema
Gedeputeerde Cultuur en Samenleving
Provincie Noord-Brabant

Inleiding

‘Van Nieuw-Zuid naar Het Groene Woud’

BBS Nieuw-Zuid heeft fruitbomen geplant en een natuurtuin aangelegd bij de school. Op deze manier kunnen de kinderen de kans krijgen om natuur in de eigen omgeving beter te leren kennen en te waarderen. De NME-leerroute is ontwikkeld zodat natuurbeleving een onderdeel kan zijn van het programma in de groene weken van K.C. De Vlindertuin.

De NME- leerroute is een praktische manier om met de klas de natuur in te trekken en is lesvervangend. Deze zijn opgebouwd uit de volgende onderdelen: een verhaal over de natuur, 6 opdrachtenkaarten met toelichting bij bijzondere plekken die gemarkeerd zijn met 6 gekleurde palen, een plattegrond van de route en een rugzak met NME-materialen.

3

Er zijn 6 NME- leerroutes ontwikkeld in Nieuw Zuid, dit zijn:

1. NME leerroute Kleine dieren in Meerendonk
2. NME leerroute Vlinders en spinnen in de wijk
3. NME leerroute Bomen in het Zuiderpark
4. NME leerroute Vogels van de Meerse plas
5. NME leerroute Sporen en reliëf op Haanwijk
6. NME leerroute Langs de Dommel op Halder

Structurele inbedding van NME

De groepen van KC De Vlindertuin werken samen aan natuur en milieueducatie. Net als de andere Brede Bossche Scholen, als onderdeel van het project Groene brede Scholen in Het Groene Woud. Waar zowel vrijwilligers als professionals samen hun schouders er onder zetten. Op deze wijze wordt het netwerk vergroot en samengewerkt om natuur- en milieueducatie te ontwikkelen in de stad 's-Hertogenbosch.

Vogels van de Meerse Plas

Verhaal voor de docenten

Vogels zijn overal in het buitengebied. De meerse plas is een afwisselend gebied met veel water en bos en agrarisch gebied. Dat betekent dat ook veel vogels zich hier thuis voelen. Er zijn weidevogels, bosvogels en watervogels volop te ontdekken. Tijdens deze route gaan we zoveel mogelijk vogels spotten.

Maar vogels houden van rust en je kunt ze snel verstoren. Let er op dat je stil bent, eenmaal weg, dan komen ze niet zo snel meer terug.

Watervogels zie je vooral in en om de plas. Hier zie je ze het hele jaar watervogels zoals het waterhoentje, meerkoet, reiger en de wilde eend.

Roofvogels zie je meestal hoog in de lucht of op een wiepaal. zij leven van kleine zoogdieren als muizen, konijntjes en ander vogelstjes. de buizerd vliegt in grote cirkels boven je hoofd. De torenvalk 'bidt' in de lucht. De sperwer vliegt in hoge snelheid door de struiken en vangt zijn prooi zomaar in de lucht.

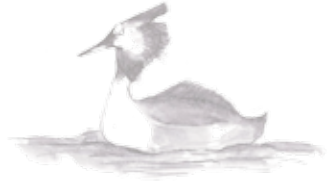
Weidevogels hebben eenduidelijke voorkeur voor open gebied met gras, dit vind je aan de rand van de meerse plas, bij het agrarisch gebied, Hier zitten volop Kievitten. Als er tijd over is, is het bijzonder om hier ook te gaan kijken. De weidevogels zijn de trekvogels die in het voorjaar komen en in het najaar weer vertrekken naar warmere streken.

Ganzen en zwanen zijn er het hele jaar door.

Iedere vogel heeft bijzondere kenmerken, de moeite waard om rustig de tijd te nemen om dat te ontdekken.

Vogels van de Meerse Plas

Verhaal voor de kinderen

Rinze de Wereldreiziger

Rinze de Wereldreiziger weet onwaarschijnlijk veel van vogels. Rinze is dol op de Meerse plas want daar zijn veel bijzondere vogels te zien. De Meerse plas is een afwisselend gebied met struiken, hoge bomen, water, riet en agrarisch gebied. Daar houden veel vogels van. Hier ziet Rinze weidevogels, ganzen en zwanen en roofvogels, als hij vogels gaat spotten met zijn verrekijker.

Rinze is heel stil want vogels houden van rust en je kunt ze snel verstoren. Wees daarom ook stil, als de vogels eenmaal weg vliegen dan komen ze niet zo snel meer terug.

Watervogels zie je vooral in en om het water zoals het waterhoentje, de meerkoet, de reiger en de wilde eend.

5

Roofvogels zie je niet zomaar, zij vliegen hoog in de lucht. Soms zitten op een weipaal of vliegen in hoge snelheid door struiken en bosjes op zoek naar prooi. Zij leven van kleine zoogdieren zoals muizen, konijntjes en andere vogeltjes. Zoals de havik en buizerd.

Weidevogels hebben een duidelijke voorkeur voor boerenland met gras, zoals de kievit, grutto en scholekster.

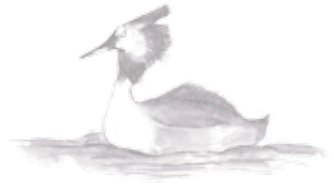
Ganzen en Zwanen zijn wintergasten. Zij ontvluchten de strenge winter in het Noorden. Ze komen in de winter naar Nederland, omdat we een zeeklimaat hebben, zoals de brandgans en wilde zwaan.

De trekvogels zoals de kievit, grutto en de tureluur leggen op hun trektocht soms wel 1000 kilometer af. Voor hen is het belangrijk dat er voldoende voedsel is om aan te sterken, zodra ze in Nederland aankomen.

Hopelijk ga je ook veel over vogels ontdekken bij de Meerse plas, let maar goed op!

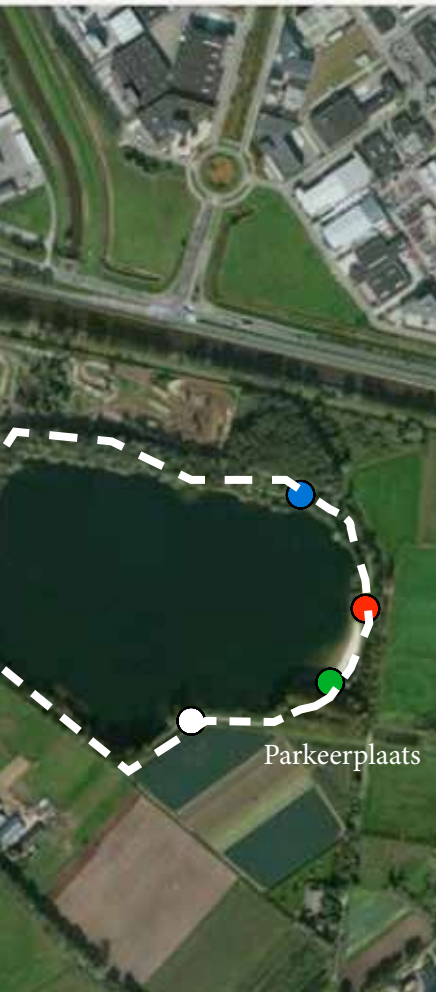
Routekaart met opdrachtenpalen

De Meerse Plas is bereikbaar met de voet en met de auto.

Er staan geen palen langs de route. Volg de wandelpad en zoek zelf een paar mooie vogelspotplekken uit. Plaats hier de houten haring.

Route

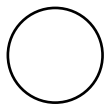
7

--- NME- leerroute Vogels van de Meerseplas

Opdrachtenpalen:

- Hoe heet de vogel die je ziet?
- Zoek de verschillen tussen vogels
- Wat eten de vogels?
- Waar voelen de vogels zich thuis
- Tel zoveel mogelijk vogels
- Welke vogels zie je?

Opdrachtenpalen in willekeurige volgorde.

Opdracht 1

Hoe heet de vogel die je ziet?

Vogels komen overal voor in de natuur. Veel vogels hebben voorkeur voor een bepaalde plek. Sommige leven aan de rand van het water, andere in bomen en struiken of juist op het platteland, in een weiland. Iedere vogel heeft zijn eigen omgeving nodig. Denk maar aan het bouwen van het nest, het zoeken naar voedsel, een plek om te paren en het grootbrengen van hun jongen, de slaap- en schuilplekken etc.

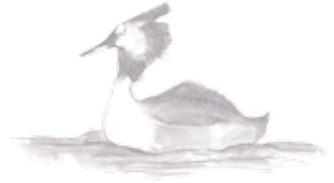
Bijvoorbeeld: Vogels in het weiland hebben langere poten dan de vogels in bomen en struiken. Vogels die zaad eten hebben een dikke snavel terwijl bij vogels die insecten eten de snavel smal en spits is. Vogels zijn wat hun uiterlijk betreft erg verschillend en als je even de tijd neemt zie je ook dat ze zich anders gedragen.

Als je vogels wilt herkennen moet je dus op veel verschillende dingen letten.

En let op: Alle vogels fluiten een eigen deuntje.

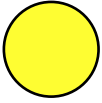
Scholekster herkenbaar aan zijn mooie oranje snavel.

Opdrachten:

1. Welke kleur heeft de vogel die je ziet?
2. Omschrijf de vogel die je ziet.
3. Zoek de vogel op de zoekkaart of in het vogelboek.
4. Hoe heet de vogel die je ziet?
5. Komt hij alleen voor of leeft hij in groepjes?
6. Zie je het verschil tussen het mannetje en het vrouwtje?
7. Zijn er andere opvallende zaken die je interessant vindt?

Benodigheden: klembord, pen en papier, zoekkaarten vogels, verrekijker.

Opdracht 2

Zoek de verschillen tussen vogels

Vogels zien er verschillend uit, let op de kleur van de vogel, de lengte van de poten, de snavel en vleugels. Maar ook het vliegbeeld (wijze waarop de vogel vliegt) en de plek waar ze voorkomen kunnen erg van elkaar verschillen.

Roofvogels zie je veelal vliegend in de lucht of zittend op een weidepaal. Zij vliegen erg snel en zijn daarom moeilijk te 'spotten'. De torenvalk is goed te herkennen aan de spitse vleugels. Ook wel herkenbaar aan het 'bidden' in de lucht (stilhangen op een plek en snel met de vleugels slaan). De buizerd is weer een stuk groter en hij heeft rondere vleugels.

Watervogels hebben tussen hun tenen een vlies en leven op en aan het water. Meestal nestelen ze aan de waterkant. Ook zoeken ze het voedsel in het water, zoals de fuut. Deze gaat helemaal kopje onder om visjes te vangen.

Weidevogels houden van het open weideland. Zij komen daar in het vroege voorjaar een plekje zoeken om een nest te bouwen. Zij komen van ver. Ze overwinteren in het warme zuiden en komen elk jaar terug naar dezelfde plek.

Sommige vogels leven graag alleen terwijl andere in kolonies of groepen voorkomen.

Opdrachten:

1. Noem de namen van de vogels die je ziet.
2. Noem de verschillen die je ziet in grootte van de snavels.
3. Noem de verschillen die je ziet in de lengte van de poten.
4. Noem de verschillen die je ziet in de kleuren die de vogels hebben.
5. Welke verschillen zie je in het gedrag en kun je dat verklaren?
6. Leven de vogels die je ziet in groepen, paartjes of zijn ze alleen?

11

Benodigheden: klembord, pen en papier, verrekijker.

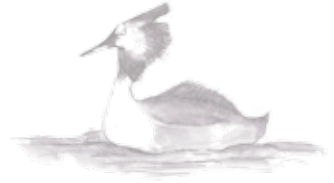
Opdracht 3

Wat eten de vogels?

Veel verschillende soorten vogels komen samen voor maar laten elkaar wel met rust. Deze soorten leven in vrede naast elkaar omdat ze ieder een eigen plekje hebben in de natuur (biotop). Maar vooral omdat ze elkaar niet beconcurreren bij het zoeken naar voedsel. Probeer er achter te komen wat voor voedsel de vogels eten en let ook op hoe ze voedsel zoeken.

Veel verschillende soorten vogels komen samen voor en leveren een constante strijd met elkaar. Ze blijven elkaar achtervolgen, ze jagen elkaar weg, ze roepen naar elkaar. Probeer er achter te komen waarom vogels dit gedrag vertonen.

- Er zijn zaadeters, insecteneters en alleseters.
- Kun je zien aan de vorm van de snavel welk voedsel ze eten?
- Noem eens vogels op die zaad eten?
- Noem eens vogels die omnivoor zijn?

Opdrachten:

1. Zoek de naam op van de vogels die je ziet.
2. Wat denk je dat deze vogel eet, waar let je op?
3. Welke vorm heeft de snavel?
4. Welk gedrag zie je dat met voedsel zoeken te maken heeft?
5. Weet je wat de vogel eet?

Benodigheden: zoekkaart vogels en snavels, verrekijker.

13

De gele borst van de grote gele kwikstaart

Opdracht 4

Waar voelen de vogels zich thuis?

Alle vogels hebben voorkeur voor een eigen plek. Dit kan zijn een cultuur- of een natuurlandschap, zand of kleigrond, met houtwallen en bosjes of juist een open gebied zoals het agrarisch landschap.

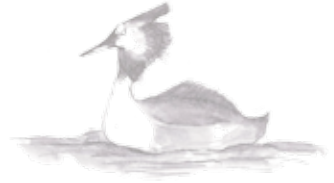
Instinctief wordt door de vogel een omgeving gekozen die geschikt is voor het zoeken naar voedsel, het maken van een nest en een plek om de jongen groot te brengen.

Sommige vogels zijn trekvogels, sommige standvogels. Trekvogels kunnen zomergasten, maar ook wintergasten zijn. Er zijn nog veel meer verschillen want sommige vogels maken een horst (nest) hoog in de boom, zoals een havik of buizerd.

Andere vogels broeden graag op de grond zoals veel weidevogels: De kievit, grutto, tureluur. Enkele vogels maken zelf een klein nestje (winterkoninkje) of kiezen een holte in de boom zoals de spechtenfamilie. Dit is voor elke soort uniek. Dat zijn ook de kenmerken waar je op kunt letten als je vogels gaat kijken.

Schattig hè!!!

Opdrachten:

1. Let op de omgeving waar je zit, noem de kenmerken op van het gebied.
2. Is het een open gebied met veel weilanden en sloten of is het een gesloten gebied met veel bomen en struiken?
3. Herken je planten in de omgeving of zie je sporen van andere dieren?
4. Ken je de naam van het gebied waar je bent?
5. Zie je verschillen in het landschap?
6. Noem de vogels op die je allemaal ziet?

15

Benodigdheden: zoekkaart struiken en bomen, vogels en verrekijker.

Opdracht 5

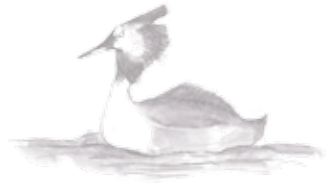
Tel zoveel mogelijk vogels

Het gedrag van vogels is erg verschillend. De reiger zie je meestal alleen staan in een weiland of sloot om voedsel te zoeken. Wel bouwt de reiger zijn nest hoog in de boom, in een bos. Ze nestelen in kolonies. Een grutto vind je in een weiland, bij andere weidevogels zoals de kievit en de tureluur.

De kievit maakt zijn nest midden in het weiland. Meestal komen er daar meerdere koppeltjes voor. De jongen zijn meestal goed verscholen, totdat er een kraai overvliegt. Die wordt door de kieviten weggejaagd, zover mogelijk van het nest en van de jongen. De kievit is erg trouw aan zijn gebied, waar hij is geboren daar keert hij ook weer terug.

Spreeuwen komen meestal in grote getale voor. Zelden zie je er maar een en ze kwetteren de hele dag door. Ze slapen bij elkaar en vormen bewegende wolken voordat ze ergens een plaatsje hebben gevonden om te slapen. Soms zijn ze met duizenden bij elkaar.

Zo zie je maar dat het gedrag van vogels en hoe ze samenleven erg verschillend kan zijn.

Opdrachten:

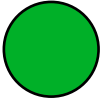
1. Zoek zoveel mogelijk soorten van de vogels die je kent.
2. Komen er veel dezelfde vogels voor?
3. Komen er veel verschillende vogels voor?
4. Zoek de naam op van de vogels die je ziet.
5. Tel het aantal vogels van één soort.
6. schrijf de namen van de vogels op die je ziet en noteer het aantal.
7. Welk groepje heeft de meeste vogels ontdekt?

17

Benodigheden: klembord, pen en papier, zoekkaart vogels, verrekijker.

Zwerm vogels boven de Gement

Opdracht 6

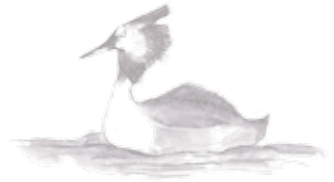
Welke vogels zie je?

Veel zangvogeltjes vind je in bomen en struiken. Ze bouwen hier hun nest en halen hun voedsel, de rupsen en insecten die ook in de bomen leven. In het voorjaar fluit elke vogel zijn eigen liedje. Het roodborstje, de merel, de zanglijster zijn zangvogels.

Langs het kanaal komen veel watervogels voor, zij wonen op of aan het water. Hier bouwen ze hun nest en zoeken hun voedsel zoals vis, insecten en waterplanten. De wilde eend, de fuut, de aalscholver, het waterhoentjes zijn watervogels.

Roofvogels zie je vooral als zij hoog in de lucht vliegen of als zij rusten op een weipaal. Als je op de vorm van de vleugels en de staart let kun je ze beter herkennen. De torenvalk, de buizerd zijn roofvogels.

De weidevogels komen voor in het grasland. Hun nesten zijn kwetsbaar en deze kunnen gemakkelijk vertrapt worden door de koeien of overreden worden door de tractor van de boer. Mensen die actief zijn in de Weidevogelgroep Cromvoirt beschermen de nesten door deze te markeren. zij overleggen met de boer zodat deze weet waar de weidevogels hun nest hebben en deze beschermd kan worden. De grutto, de kievit, de scholekster en de gele kwikstaart zijn weidevogels.

Opdrachten:

Maak een indeling op papier en vul in wat je allemaal hebt gezien. Zoek zoveel mogelijk soorten vogels op, noem de gebiedskenmerken, het aantal vogels (echt even tellen!) en bijzonderheden (een kraai ging achter de buizerd aan in de lucht).

Wat vind jij bijzonder aan de vogels die je hebt gezien?

Benodigheden: klembord, pen en papier en verrekijker.

Soort vogel	Kenmerken van het gebied	Aantal	Bijzonderheden
Zangvogels	-	-	-
Watervogels	-	-	-
Roofvogels	-	-	-
Weidevogels	-	-	-

De Buitenles

Vorbereiden

Instructie aan de kinderen en begeleiders en letten op:

Rust nemen bij het uitvoeren van de opdrachten.

Stimuleren van zelfstandig werken en samenwerken.

Laat de kinderen opschrijven wat ze niet weten, dan kunnen ze dit in een later tijdstip opzoeken op internet of in de bibliotheek.

Leg de relatie tussen de activiteit in de natuur en het werkboek op school.

Afspraken maken over het vervoer en de begeleiding.

Doen

De kinderen kiezen een vogel en verzamelen allerlei informatie over deze soort.

De kinderen kijken in de schoolomgeving welke vogels er voorkomen en weten waar ze op moeten letten om ze te herkennen.

Maken

De kinderen maken een vogelhuisje en voedddertafel van hout.

de kinderen maken vetbollen en richten een plek in op het schoolplein voor vogels.

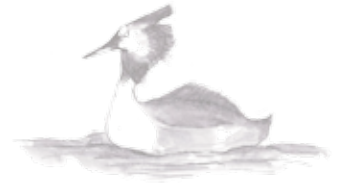
De buitenles

Stap 1: Samen op pad.

- Het verhaal voorlezen bij de start van de NME- leerroute
- De route wandelen met de hele groep.
- Bij de gekleurde palen stilstaan en tijd nemen om de toelichting bij de opdracht voor te lezen.
- Een verzamelplek afspreken

Stap 2: Instructie geven.

- Maak afspraken hoe lang de kinderen werken aan de opdrachten.
- Verdeel de groep in kleine groepjes (met begeleider).
- Iedere groep krijgt een rugzak mee en de kleur van de rugzak

geeft aan bij welke paal de groep gaat beginnen.

Stap 3: De kinderen gaan in kleine groepjes aan de slag met de opdrachten.

Stap 4: Verzamelen en in het kort ervaringen uitwisselen.

Stap 5: Samen, weer veilig terug naar school

Verwerken en terugkijken

Reflecteren

De kinderen maken een tekening van een vogel in zijn natuurlijke omgeving.

De kinderen maken een folder om ouder te informeren over volges die ze hebben gezien.

21

Integreren

De kinderen vertellen elkaar hun vogelervaringen en wat ze leuk, niet leuk, moeilijk vonden aan de opdracht.

De kinderen maken een tekening van de meerse plas en de vogels die ze hier hebben gezien.

Instructie voor de begeleiders

Hoe gaan we de natuur beleven

De kinderen doen in de natuur kennis en ervaring op en beleven de natuur op eigen wijze.

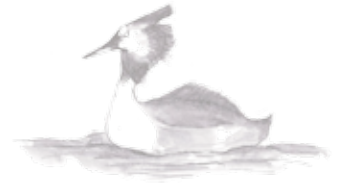
Geef aan dat je stil bent in de natuur en dat je je rustig gedraagt om de vogels en zoogdieren die in de natuur leven niet te laten schrikken of te verjagen.

Het uitgangspunt is dat je op bezoek bent in de natuur, het leefgebied van de planten en dieren die er voorkomen. Zij zijn van het natuurgebied afhankelijk voor hun voedsel, beschutting, zonlicht om te groeien, ruimte om te bewegen etc. Ze wonen hier tenslotte.

Het is belangrijk om de kinderen te laten spelen en zelf de natuur te laten ontdekken zodat ze er zo achter komen wat zij zelf interessant en leuk vinden.

Tips voor de begeleiders van de kinderen

- de aandacht gaat uit naar de groep kinderen die aan je zijn toevertrouwd;
- neem samen met de kinderen het verhaal en de opdrachten door, natuurlijk is het prima om samen te lezen;
- als je de kinderen instructie geeft of je wilt iets vertellen, zorg er dan voor dat de kinderen in een kring staan met de neuzen naar het midden;

- de groepjes blijven bij elkaar;
- stimuleer zelfstandig werken, ontdekken, actieve verwondering en fantasie bij de kinderen;
- zorg voor een basisrust in de groep;
- corrigeer als je het nodig vindt, dat biedt duidelijkheid aan de kinderen en zo laat je merken dat je de uitgangspunten belangrijk vindt;
- laat de kinderen zoveel mogelijk vrij hun gang gaan;

23

Als je in de natuur bent geweest controleer dan altijd of er teken op het lichaam zijn achter gebleven en vertel de ouders hierop toe te zien.

Schoenen? Of toch beter laarzen aan...

Colofon

Dit is een uitgave van BBS Nieuw Zuid.

Datum: September 2014

Dit boekje kunt u bestellen bij BBS Nieuw Zuid:

Email: info@rijkenvermaat.nl

Deze publicatie is mede mogelijk gemaakt door:

